

Colin McIntosh (szerk.)

Oxford Phrasal Verbs Dictionary for Learners of English

(Oxford University Press: Oxford, 2006. 398 pp.)

Kovács Éva

Örvendetes hír, hogy egy újabb kitűnő szótár jelent meg az angol *frazális igék* (angolul „phrasal verbs”, „multi-word verbs”) még hatékonyabb tanulását és tanítását szolgáló kiadványok piacán.

Közismert tény, hogy az angol *frazális igék* – jobb magyar megfelelő híján a következőkben ezt a terminust használom – nagy kihívást jelentenek mind a nyelvtanulók, mind pedig a nyelvtanárok számára. Melyik nyelvtanulónak nem okoznak gondot az olyan ige + viszonyszós szerkezetek, mint például *call off a meeting* 'lemond egy megbeszélést', *look after a child* 'vigyáz egy gyerekre' vagy *keep up with the others* 'lépést tart a többiekkel'? Tapasztalatom szerint a frazális igék tanulása, illetve tanítása kapcsán felmerülő problémák nagy része sajátos mondattani, jelentéstani és stilisztikai sajátosságaikból adódik.

Mindemellett nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a frazális igék száma állandóan változik, szinte nap mint nap új alakok kerülnek be a köztudatba. Az új alakok megjelenését elsősorban a változó világunkban keletkezett új jelenségek, cselekvések, és találmányok leírása indokolja, például a számítógép és az Internet elterjedése, de sok új frazális ige a média, illetve a fiatalok nyelvhasználatában jelenik meg először, mint például *big up a new film* 'agyon dicsér' vagy *text somebody back* 'szöveges üzenetet küld válaszul'.

A nyelv ilyen gyors ütemű változása igen nagy kihívást jelent a szótáríróknak és a kiadóknak. A legújabb ilyen frazális igei szótár a Colin McIntosh által szerkesztett, 2006-os *Oxford Phrasal Verb Dictionary for Learners of English* című szótár, amely az azonos című 2001-es kiadás bővített változata.

Az új kiadás borítóján találóan olyan újabban keletkezett frazális igéket olvashatunk, mint például *max out* 'eléri a teljesítőképessége határait', *rock up to a place* 'lazán, hivatlanul beállít valahová', avagy *flash forward* '(egy könyvet vagy filmet) beharangoz, előre vetít valamilyen későbbi eseményt'.

Az Oxford University Press mindig is élen járt a frazális igei szótárak kiadásában és felfrissítésében. Az első frazális igei szótárukat még 1975-ben jelentették meg *Oxford Dictionary of Current Idiomatic English Volume 1: Verbs with Prepositions & Particles* címmel, A. P. Cowie és Mackin R. szerkesztésében, amelyet 1993-ban az *Oxford Dictionary of Phrasal Verbs* követett, ugyancsak a fent említett szerkesztők munkájának eredményeként.

A 2006-os *Oxford Phrasal Verb Dictionary for Learners of English* szótár jól tükrözi a frazális igéknek a mai angol nyelvre jellemző széleskörű használatát. A benne szereplő frazális igék forrása a kiadó saját korpuszát (*Oxford Corpus of the English Language*) alkotó több százmilliós, egyedülálló számítógépes adatbázis, amelyet folyamatosan bővítenek, és példaanyagukat mai brit, amerikai és ausztrál újságokból, magazinokból, könyvekből, rádió- és tévéműsorokból merítik. A frazális igék állománygyarapodását mi sem bizonyítja jobban, hogy míg a 2001-es kiadás 6000 frazális igét tartalmazott, a 2006-ban megjelent felújított változatban mintegy 7000 frazális ige található.

A következőkben lássuk, milyen egyéb újdonságokkal gazdagították a szerzők az új kiadványt. A szótár jellemzői: korszerű, igényes és felhasználóbarát. A felhasználóbarát

megközelítését tükrözi, hogy a leggyakrabban előforduló frazális igéket az új kiadványban egy kulccsal jelölik. Ez a kulcs azt az 500 frazális igét emeli ki, amelyet a tanulónak feltétlen ismerni kell ahhoz, hogy az angol nyelvet magasabb szinten beszélhesse. Ilyenek például a következők: *come across sth/sy* 'rábukkan vmire, összefut vkivel', *put sth off* 'elhalszt', vagy *turn sth down* 'visszautasít vmit'.

Szám adatok is alátámasztják azt a tényt, hogy az *Oxford Phrasal Verbs Dictionary for Learners of English* (2006) szótárral korszerű és igényes szótár jelent meg az angol könyvek piacán. A szótárban szereplő 7000 frazális ige sajátosságainak megértésében 12000 példa, 4000 kollokáció, 2000 szinonima és antonima, 12000 nyelvtani kód, valamint 20 fénymásolható, megoldó kulccsal ellátott, változatos feladatsor segíti a tanulót.

Ez a kitűnő szótár maximálisan eleget tesz annak az elvárásunknak, hogy a jelentések útvesztőjében segítse eligazodni a felhasználóját, hiszen kétségtelen, hogy a legtöbb gondot a jelentés okozza. A világos, érthető jelentésmegadás mellett bőséges példaanyag is segíti az adott frazális ige jelentésének megértését. A teljesen idiomatikus frazális igéket külön szócikként jelölik, pl. *come down to earth* 'visszatér a realitások talajára', *till/until/when the hell freezes over* 'majd ha a pokol befagy', vagy *let your hair down* 'elengedi magát, lazít'. A frazális igék jelentésével kapcsolatban a szótárban jól tükröződik az a fontos felismerés, hogy a viszonyozók sok esetben speciális jelentéseket kölcsönöznek a frazális igék jelentésének. Ennek eredményeképpen, a szótár végén hasznos útmutatót találhatunk a leggyakoribb viszonyozók jelentéskategóriáiról.

Vegyük például a frazális igékben leggyakrabban előforduló *out* viszonyozót. Az *Oxford Phrasal Verbs* szótár (2006: 392-393) viszonyozó útmutatója az *out* 19 jelentéscsoportját különbözteti meg:

1. szó szerinti jelentés: mozgás bentről kifelé
(*go out, storm out, rush out*)
2. elindulás, egy hely elhagyása
(*set out, check out, pop out, start out*)
3. keresés, megoldás
(*find out, dig out, hunt out, sort out*)
4. eltűnés
(*die out, run out, phase out*)
5. megszüntetés
(*stamp out, cut out, wipe out, burn out*)
6. megszűnés
(*fall out, drop out, bottle out, chicken out*)
7. előállítás
(*turn out, churn out, pour out, spill out*)
8. eltávozás egy helyről, pl. otthonról
(*get out, camp out, eat out, stay out*)
9. kiáltás
(*bark out, call out, shout out, yell out*)
10. kiosztás
(*hand out, give out, dish out, dole out*)
11. befejezés
(*tire out, dry out, wear out, talk out*)
12. eltávolítás

- (*knock out, pull out, throw out, wash out*)
 13. kizárás
 (*leave out, cross out, filter out, weed out*)
 14. támogatás
 (*help out, bear out, bring out, draw out*)
 15. kiválasztás
 (*pick out, single out, mark out, pull out*)
 16. kitartás
 (*hold out, stick out, last out, ride out*)
 17. támadás
 (*strike out, fight out, kick out, shoot out*)
 18. feljegyzés papírra
 (*copy out, sketch out, map out, write out*)
 19. növekedés
 (*broaden out, fill out, flesh out, spread out*)

Külön kiemelő a frazális igék szinonimáinak kezelése a szótárban. Sok frazális igének van szinonimája, amely sok esetben egy másik frazális ige, avagy egy vagy több ún. egyszavas ige, amelyeket a korszerű frazális igei szótárak mindegyike jelöl.

Az *Oxford Phrasal Verbs* (2006) szótár egyediségére vall, hogy részletes információt ad ezeknek a rokon értelmű igéknek a jelentésbeli, mondattani és stilisztikai sajátosságairól. Vegyük például a *put out* 'elolt, pl. tüzet, cigarettát, gyertyát' ige + viszonyozós szerkezetet. Az egyszavas megfelelője *extinguish*, amelynek a jelentése hasonló, de sokkal formálisabb szöveggörnyezetben fordul elő. A többi szinonima jelentése között is vannak különbségek: *blow out* a láng elfújással való eloltását jelenti, *smother* a tűz letakarással való elfojtására utal, míg *stub out* azt jelenti, hogy az égést valamilyen kemény felülethez való nyomással szüntetik meg. Leggyakrabban a következő tárgyakkal fordulnak elő: *to extinguish/pout out/smother a fire/the flames/the blaze, to blow out/extinguish/put out a candle* és *to extinguish/put out/snub out a cigarette*. (Ezekről a kérdésről a kiadványban szereplő *Az angol frazális igék és egyszavas megfelelőik vizsgálata* című tanulmányomban szövegesen.)

A fenti példa is jól érzékelteti az *Oxford* frazális igei szótárak mindegyikének azt az egyedülálló sajátosságát, hogy jelölik a frazális igékkel előforduló tipikus alanyokat (SUBJ) és tárgyakat (OBJ), előfordulási gyakoriságuk sorrendjében, amelyek abban segítik a szótár használatját, hogy megfelelő szöveggörnyezetben használja a frazális igéket, például:

turn sth down 'visszautasít'

OBJ: *offer, application, invitation, request, job, proposal*

run out 'kifogy, elfogy'

SUBJ: *money, petrol, time, luck, patience*

A frazális igék szintaktikai sajátosságainak feltárása legalább olyan fontos, mint a szemantikaiaké. Külön figyelmet érdemel a tárgynak a viszonyzóhoz képest elfoglalt helyének a jelölése. A szótárak többsége, így a *Macmillan Phrasal Verbs Plus* (2005) szótár is, a *somebody/something* névmással a jelöli a tárgy helyét (pl. *pick up sth/sb, pick sth/sb up*). Ezzel szemben a *Collins Cobuild Dictionary of Phrasal Verbs* (1989/2002)

frazális igei szótár a margón tünteti fel ezeket a szerkezeti sajátosságokat: V+N+ADV, V+ADV+N, V+PRON+ADV.

Az *Oxford Phrasal Verbs* (2006) szótár a kettőt kombinálja a következőképpen:

<i>pick sy up, pick up sy</i>	v+n/pron+a	v+adv+n
<i>look after sy/sth</i>	v+prep	
<i>run up against sth/sy</i>	v+adv+prep	
<i>take sth out on sy</i>	v+n/pron+adv+prep	v+it+adv+prep

Végezetül, külön figyelmet érdemel a szótár *Study pages* című része is, amelyet a szerkesztő a szótár közepén helyezett el. A nyelvtanulók itt hasznos tippeket találnak arra vonatkozóan, hogyan sajátíthatják el még hatékonyabban a frazális igéket. Emellett konkrét feladatok kapcsán gyakoroltatják a sport, a környezetvédelem, a számítástechnika és az üzleti élet témaköreiben, valamint a formális és informális szövegkörnyezetben előforduló frazális igéket.

Összességében elmondható, hogy az *Oxford Phrasal Verbs Dictionary for Learners of English* (2006) a mai nyelvállapotot tükröző, korszerű címszóállományt tartalmaz, és mindemellett könnyen használható, áttekinthető, világos szerkezettel rendelkezik. Bőséges példaanyaga, a jelentéseket feltáró, könnyen érthető definíciói és nyelvtani információi alapján minden bizonnyal állíthatjuk, hogy nagymértékben hozzájárulhat az angol frazális igék eredményes tanulásához és tanításához. Felhasználóik mindent megkaphatnak ettől a szótártól, ami egy korszerű, igényes szótártól elvárható. Biztos vagyok benne, hogy mind a nyelvtanulók, mind a nyelvtanárok haszonnal forgathatják ezt a jó szívvel ajánlható, kitűnő szótárt.

Hivatkozások

- Cowie, A. P. & Mackin, R. 1975. *Oxford Dictionary of Current Idiomatic English Volume 1: Verbs with Prepositions & Particles*. London: Oxford University Press.
- Cowie, A. P & Mackin, R. 1993. *Oxford Dictionary of Phrasal Verbs*. Oxford: Oxford University Press.
- Cowie, A. P & Mackin, R. 2001. *Oxford Phrasal Verbs Dictionary for Learners of English*. Oxford: Oxford University Press.
- Rundell, Micheal 2005. *Macmillan Phrasal Verbs Plus*. Oxford: Bloomsbury Publishing Plc.
- Sinclair, John 1989/2002. *Collins Cobuild Dictionary of Phrasal Verbs*. Glasgow: Harper Collins Publishers.